

РОЛЬ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНО-ЗНАННЄВИХ ПЕРЕТВОРЕННЯХ У ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ СУСПІЛЬСТВА

Г.В. Боряк

LIBRARIES' ROLE IN INFORMATION-KNOWLEDGE TRANSFORMATIONS IN DOCUMENTARY COMMUNICATIONS OF SOCIETY

H.V. Boriak

Лобузiна Катерина Вiлентiївна. Технологiї органiзацiї знаннєвих ресурсiв у бiблiотечно-iнформацiйнiй дiяльностi : монографiя / Катерина Лобузiна, вiдп.-ред. О.С. Онищенко; НАН України, Нац. б-ка України iм. В.І. Вернадського. – К., 2012. – 252 с.

Процеси формування інформаційного суспільства та визначення основних засад формування Суспільства Знань безпосередньо стосуються долі та зміни статусу бібліотек у сучасних умовах, що започаткувало дискусії та напрями досліджень, пов'язані з визначенням нових функцій бібліотек як одних із провідних інституцій документальної соціальної комунікації. Україна також не перебуває осторонь цих процесів, трансформується й бібліотечна справа, набуває розвитку теорія та практика бібліотекознавства. Динаміка розвитку бібліотечної справи в Україні упродовж ХХ ст. полягає у трансформації бібліотек від центрів зосередження, зберігання та використання творів друку і рукописів до центрів зосередження, опрацювання та суспільного використання всіх ресурсів і основних потоків інформації. Бібліотеки України значно поповнюють свої фонди електронною та аудіовізуальною інформацією у вигляді електронних версій книжкових видань, включно зі створенням цифрових копій власних традиційних друківаних та рукописних фондів. Сьогодні формування загальнодержавного, розподіленого бібліотечно-інформаційного ресурсу є одним із пріоритетних завдань бібліотек, зокрема, наукових.

Трансформаційні процеси, що відбуваються у соціальних комунікаціях сучасного суспільства, свідчать про початок нового етапу розвитку документально-інформаційної комунікації, який можна охарактеризувати як когнітивний або семантичний (орієнтований на обмін змістів у суспільному просторі і часі). Цей етап обумовлений усвідомленням значних інформаційних проблем, які супроводжують сьогодні інформаційно-знаннєві процеси у соціальних комунікаціях. Тут важливим є подолання бар'єрів, що стоять на шляху перетворення інформації у знання. Основними інформаційними бар'єрами у сучасній документальній комунікації є: інформаційне перевантаження (протиріччя між обсягами накопиченої інформації та можливістю окремого суб'єкта її засвоїти, мовні бар'єри), криза управління інформацією (протиріччя між доступністю інформаційних джерел та їхньою якістю та достовірністю).

Вирішенню цих важливих суспільних завдань подолання інформаційних бар'єрів у сучасних документальних комунікаціях присвячено рецензовану монографію.

У роботі обґрунтовано важливу роль бібліотек як інформаційних посередників у документально-інформаційній комунікації. Перехід бібліотеки на новий рівень семантичного узагальнення інформаційних послуг, які вона надає, потребує опанування нових технологій, у першу чергу, пов'язаних із опрацюванням, представленням, наданням доступу та виявленням нових знань. Першочерговими завданнями бібліотечної діяльності у сучасному інформаційному просторі із швидкозмінними технологічними парадигмами є опанування електронного середовища (ресурсів, технологій, інструментарію) та інтеграція бібліотечних послуг до соціальних онлайн-комунікацій. Бібліотечні процеси опрацювання знання потребують також нового фахового рівня від бібліотечних професіоналів.

Проблеми ефективного управління бібліотечними інформаційними ресурсами вирішуються у запропонованому увазі дослідженні на основі комплексного залучення бібліотечних технологій наукового опрацювання інформації, технологій управління знаннями та семантичних інформаційних технологій.

У процесі проведеного дослідження для бібліотек було введено нове поняття знаннєвого інформаційного ресурсу, який є семантично опрацьованим бібліотечним інформаційним ресурсом, орієнтованим на представлення змісту документів – ресурсом, що забезпечує функції посередника між користувачем і знаннями у документальній комунікації. Технологічною основою знаннєвого ресурсу є сховище знань бібліотеки – база знань про документи та інформаційні ресурси, що забезпечує зручність використання та можливість управління знаннями. Основними властивостями бібліотечного сховища знань, які уможливають його ефективну експлуатацію, є інтегрованість, структурованість, спеціальні формати знань та інтелектуальний доступ. У процесі становлення й розвитку бібліотечної діяльності були розроблені семантичні технології, інтеграція яких із сучасним інструментарієм інформаційно-комунікаційної техніки та послідовне застосування до гібридних бібліотечних фондів (традиційних паперових документів та цифрових ресурсів) забезпечує їхню трансформацію у сховища знань. Це такі технології, як: бібліографування, систематизація, предметизація, реферування, формування систем класифікації документів та авторитетних файлів, аналітичний опис історико-культурних фондів, колекцій і книжкових пам'яток. Усі ці семантичні технології є основою організації інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів.

У процесі проведеного дослідження обґрунтовано, що отримати високоякісний електронний інформаційний ресурс можливо лише за умов залучення багатьох бібліотечних професіоналів на основі організації спільної роботи з електронними документами та кумуляції експертних знань на кожному з етапів їхнього опрацювання. Отже, викладені принципи формування знаннєвого бібліотечного ресурсу передбачають обов'язкову участь бібліотечного фахівця як експерта, який у сучасних умовах повинен досконало володіти семантичними бібліотечними технологіями та професійно опановувати інформаційні технології. Для підтримки такої експертної діяльності необхідна організація спільної роботи, налагодження ефективного обміну знаннями у самому бібліотечному колективі – формування сховища корпоративних бібліотечних знань як інтелектуального капіталу бібліотеки і гаранта її успішної діяльності в соціальних комунікаціях. Для ефективного освоєння сучасних семантичних технологій бібліотечні фахівці повинні постійно засвоювати нові технологічні рішення, бути готовими до інновацій та постійного навчання. Забезпечення кумуляції цих експертних знань на загальних науково-методичних засадах формування знаннєвих ресурсів бібліотеки створює передумови для ефективного використання упорядкованих семантичних ресурсів як для підтримки самої бібліотечної діяльності, так і для організації інтелектуального доступу користувачів до інформаційних ресурсів бібліотеки.

Розроблені автором науково-організаційні та науково-методичні засади формування бібліотечних інформаційних ресурсів з інтелектуальним доступом, орієнтовані на ефективне отримання знань у процесі документальної комунікації, можуть бути рекомендовані як модельні рішення для створення багатоаспектних бібліотечних інформаційних Інтернет-комплексів та корпоративних порталів наукових бібліотек.